

decenije iz registra državljanstva BiH brisano više od 50.000 osoba, od čega u vaktu 2012-2017. bh državljanstva se odreklo 21.870 osoba. Prema istom izvoru u Sloveniji je sklopljeno ugovora o radu sa 9.923, a sa Njemačkom 851 bh državljanina tokom 2017. godine. Djelomično su poznati i rezultati lokalnih anketiranja srednjoškolaca.

Na uzorku od 1.291 ispitanik (vjerovatno se radilo o reprezentativnom uzorku) 67% je izjavilo da po završetku škole žele napustiti Veliku Kladušu.

Mladi Kladašćani prvenstveno odlaze iz socioekonomskih razloga, toksičnog ambijenta, beznađa...

Fondacija Mirovne akademije BiH je svoje trogodišnje istraživanje na temu „Kultura sjećanja u lokalnim zajednicama BiH“ obuhvatila i Veliku Kladušu. Rezultati istraživanja su prezentovani 23.12.2017., a ponešto od toga je publikovano i na portalu *Reprezenta*. Vrijednost ovih istraživanja u kojima je također učestvovala Kladašćanka **Selma Zulić Šiljak** jeste, između ostalog, u tome da su narativi o specifičnoj (post)ratnoj situaciji u Velikoj Kladaši nezaobilazni sastavni dio ambijenta u kojem odrastaju mladi Kladašćani!

Mladi Velike Kladaše baš kao i njihovi vršnjaci u BiH (pa i u Europi) suočeni su brojnim izazovima institucionalne, ekonomske, socijalne, obrazovne... prirode. Aktualna statistička metodologija i rezultati daju pouzdane podatke o mladima i mogućnostima komparacije. Tako npr. početkom druge decenije ovog stoljeća u BiH je u okviru *Strategije razvoja za pridruživanje EU* baratalo se sa kvantitativno kvalitativnim podacima o mladima i njihovoj poziciji u dugoročnim strategijama. Iz mnoštva raspoloživih podataka o mladima posebno su zabri-

T-4 Pregled sufinansiranja potreba mladih Velike Kladaše

Stavke	2008.	2012.	2014.	2016.	2017.	2018.
Grant za mlade	20.000			9.382	5.600	-
Ostale NVO	20.000		25.000	25.000	30.000	30.000
Stipendije	60.000			210.000	240.000	240.000
Prevoz učenika	230.000			231.822	255.000	255.000
Sportski savez	170.000			80.000	61.250	50.000
Izdaci za vol. rad				56.984	-	-
Grant Sp. klubovi					51.113	40.000
Grant kultura-sport				12.000	14.633	-

Izvor: Strategija omladinske politike 2010-2014., Budžeti Općine

T-5 Pregled kretanja obuhvaćenosti mladih obrazovanjem

Stepen obrazovanjaili	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
10 osnovnih i 24 područne škole	4.885	4.773	4.650	4.582	4.478
I Srednja škola	181	194	193	205	208
II Srednja škola	796	792	715	660	608
Gimnazija	288	309	268	234	261
Ukupno	6.150	6.069	5.826	5.681	5.555

Izvor: Izvještaj razmatran na 16. redovnoj sjednici Općinskog vijeća 29.01.2018.

T-6 Pregled kretanja zaposlenosti na području Velike Kladaše

	1990	2002	2005	2007	2011	2012	2014	2015	2016	2017
Ukupno	10.866	5.665	5.199	4.533	4.473	4.109	3.886	3.775	3.929	4.400

Izvor: Zaključno sa 2016. Statistika, 2017. Procjena. Razlika između statistike za 2016. i Porezne uprave iznosila je 16,70% više (4.584/3.929).

T-7 Pregled nezaposlenosti decembar 2017.

Stavke	Spol	FBIH	USK	Vel. Kladaša
Ukupno	T/Z	349.699/194.112	41.326/21.119	7.724/4.053
Obr. struktura VSS	T/Z	25.047/17.774	1.882/1.311	160/97
VŠ	T/Z	5.391/3.515	388/250	27/18
SSS	T/Z	94.988/59.104	8.654/5.310	1.158/795
VKV	T/Z	1.387/211	131/7	7/3
KV	T/Z	113.176/51.170	12.115/4.922	2.152/885
Uk. str. radna snaga	T/Z	239.989/85.774	23.170/11.800	3.504/1.798
Nestručna radna snaga	T/Z	109.710/108.338	18.156/9.319	4.220/2.255
Procentualni odnosi	Z/T	55,50 %	51,10 %	52,50 %
Žene/str. rad. snaga	%	35,74 %	50,93 %	51,31 %
Učeš. nestr. rad. snage	%	31,37 %	43,93 %	54,46 %

Izvor: Federalni zavod za statistiku

njavajući podaci o nezaposlenosti mladi (u BiH veća od 50%, a slično je i u Velikoj Kladaši), podaci o stopi aktivnosti mladih (npr. u BiH oko 40% što je oko 25% niže od prosjeka EU, oko 65%). Podaci o učešću nestručne radne snage (54,46% za Kladašu) u kontingentu tražioca zaposlenja su 24% veći od prosjeka FBIH (54,6-31,3) što u konačnici znači manji nivo obrazovanja, manje šansi za posao!

O utjecaju medija na mlade i učešća mladih Kladašćana u medijima nedovoljno znamo. Nema verificiranih novijih istraživanja. Također malo znamo da li i šta mladi Kladašćani na završnim godinama školovanja detaljnije obrađuju kroz specifične teme vezane za Kladašu (spominjano je nekoliko primjera na portalu *reprezent.ba*).

Velika Kladaša je sastavni dio šireg medijskog prostora. Općenito kazano dobro je pokrivena elektronskim medijima, a ponuda printanih medija sasvim solidna. Nevolja je u tome što dominiraju sadržaji svakodnevnice koji još više zaglupljuju poludoučenu raju

bliografiju protkanu svježim primjerima-informacijama o strateškim dokumentima, izvještajima o poslovanjima javnih preduzeća, izvještajima o izvršenjima budžeta Općine, komparativnim podacima sa okruženjem...

Treba izbjegavati neregulirane populističke sadržaje sa portala!

O saradnji mladih Kladašćana sa vršnjacima iz dijaspore-potomcima kladaških roditelja, malo znamo.

Dobro bi bilo osmišljavanje atraktivnih medijskih projekata koji bi poticali saradnju sa ciljem multidisciplinarnih obostranih „profita“!

Ublažavanje barijera na tržištu rada kao rezultat globalizacijsko digitalnih ostvarenja i dostignuća, između ostalog, rezultira pojačanim migracijama koje nužno ne moraju biti iseljavanja. Radi se u suštini o pozitivnim procesima u kojima će profitirati one sredine koje budu atraktivnije sa stanovništa kvaliteta življenja i podizanja porodice. Velike su zablude onih koji misle da će brzo i lako nostrificirati diplome, dobiti primjerno plaćen posao u struci za koju se školovao. U javnosti se pojavljuju podaci raznih anketa (oko dvije trećine mladih BiH želi otići) o migracijskim tokovima.

Voditeljica dopunskih osposobljavanja (strani jezici, šivanje, frizeri,...) u jednom kladaškom „udruženju“ kaže da njezina saznanja ne podupiru priče „masovnih iseljavanja“! Istine radi, pošteno je napomenuti da mladi Velike Kladaše nisu pretjerano zainteresovani za građanski aktivizam, a posebno ne za učešća u mjesnim zajednicama, odazivima na izbore...

U publikacijama (knjige, dokumenti, kolumne, izvještaji,...) sve piše, ali to treba čitati! Npr. kolumna „Teffer“ se redovito publikuje od 2007., a br. 288 „Kladaški proflečari 2013“, odnosno br. 376 (maj 2018) „Izazovi,